

**การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิต
ของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม***
**AN APPLICATION OF THE PRINCIPLE OF DITTHADHAMMIKATTHA
INTO LIVING LIFE OF HUMAN BEING IN CONSUMERISM SOCIETY**

พระครูปลัดสิริวัตร สุทธิมน (ด้านประสิทธิ์)

Phrakhupalad Siwaritt Suttimano (Danprasit)

สิทธิโชค ปานะศรี

Sittichok Panasree

พระครูโฆสิตวัณณานุกุล

Phrakru Kositwattananukul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: pisit340@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม 2) เพื่อศึกษาหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และ 3) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการศึกษาเอกสาร นำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า: 1) สภาพปัญหาการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม มีพฤติกรรมบริโภคในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับการซื้อ การกิน การท่องเที่ยว การดูแลสุขภาพ การมีเครื่องอำนวยความสะดวก เสพความบันเทิง ใช้สินค้าและบริการต่าง ๆ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากกระแสวัฒนธรรมตะวันตกเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมและเพื่อตอบสนองความต้องการและความปรารถนาที่เกินความจำเป็นของการดำเนินชีวิต เป็นสาเหตุที่มาของปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ 1.1) ปัญหาการขาดความเพียร 1.2) ปัญหาการไม่รู้จักรักประหยัดทรัพย์ 1.3) ปัญหาการคบคนพาล และ 1.4) ปัญหาการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะ 2) หลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา หลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือ หลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์

* Received 16 January 2020; Revised 2 February 2020; Accepted 25 February 2020

ในปัจจุบัน ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ 2.1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร 2.2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโรคทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม 2.3) กัลยาณมิตตตา การคบกัลยาณมิตร ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และ 2.4) สมชีวิตา การอยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโรคทรัพย์ 3) การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม 3.1) การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาการขาดความเพียร 3.2) การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาการไม่รู้จักประหยัดทรัพย์ 3.3) การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาการคบคนพาล 4) การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะจากการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม ก่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าในระดับต่าง ๆ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับสังคม และระดับประเทศ โดยสามารถแก้ไขปัญหาและก่อให้เกิดคุณค่าด้านต่าง ๆ คือ 4.1) คุณค่าด้านความเพียร 4.2) คุณค่าด้านการประหยัดทรัพย์ 4.3) คุณค่าด้านการคบมิตรที่ดี 4.4) คุณค่าด้านการใช้จ่ายทรัพย์ไม่เกินฐานะ

คำสำคัญ: หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์, การดำเนินชีวิตของมนุษย์, สังคมบริโภคนิยม

Abstract

This thesis entitled ‘An application of the principle of Ditthadhammikattha into living life of human being in consumerism society’ has three objectives: 1) to study the ideas on living life of human being in consumerism society, 2) to study the principle of Ditthadhammikattha in Theravada Buddhism, and 3) to study the application of the principle of Ditthadhammikattha into the development to human being’s life in consumerism society. This is a qualitative research done by studying documents. Its contents analysis was made by descriptive analysis.

In the research, it was found that: 1) The states of problem on human being’s living life in consumerism society showed that they live their life through purchasing, eating, travelling, taking care of their health, enjoying facility, indulging in entertainment, using various products and services influenced by western culture where their behaviours are motivated and satisfied by unlimited desire which are regarded as over-requisites. By virtues of the mentioned causes, various problems were found as follows: 1.1) lack energy, 1.2) lack economic mind,

1. 3) association with bad people, and 1. 4) over expenditure. 2) The principle of Ditthadhammikattha in Buddhism is basically regarded as the virtue being conducive to the present benefit. Four virtues are of: 2. 1) one should be endowed with energy and industry, 2. 2) one should be endowed with watchfulness, 2. 3) one should be associated with good people, and 2. 4) one should live economically. 3) The application of the principle of Ditthadhammikattha into living life of human being in consumerism society showed that: 3.1) one should apply the principle of Ditthadhammikattha in order solve the problem of lack of energy, 3.2) one should apply the principle of Ditthadhammikattha in order solve the problem of lack of economic mind, 3. 3) one should apply the principle of Ditthadhammikattha in order solve the problem of lack of association with wise men, and 4) one should apply the principle of Ditthadhammikattha in order solve the problem of lack of proper expenditure. 4) Viewed from the application of the principle of Ditthadhammikattha into living life of human being in consumerism society, certain benefit and various values could be made in many levels: individual, family, society and nation. The mentioned virtues are assigned to provide these ones: 4. 1) effort, 4. 2) economic mind, 4. 3) association with wise men, and 4. 4) moderation in expenditure.

Keywords: The Principle of Ditthadhammikattha, Living Life of Human Being, Consumerism Society

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย จากการพัฒนาระบบสื่อสารและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ถือเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้โลกแคบลง นอกจากนั้น กระแสโลกาภิวัตน์ยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาย ทั้งในด้านระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมในประเทศต่าง ๆ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างแยกไม่ออกและส่งผลกระทบกันอย่างทั่วถึง โดยการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตระบบความคิด และค่านิยมของคนในสังคมอย่างมหาศาล

การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในท่ามกลางกระแสสังคมบริโภคนิยม ถือเป็นความยุ่งยากลำบากอย่างยิ่ง เนื่องจากมนุษย์จำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีการปรับตัวในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองอยู่รอด

ซึ่งในสังคมไทยก็ไม่แตกต่างจากสังคมอื่น ๆ ทั่วโลก ที่ทุกคนจะต้องมีการปรับตัวเพื่อให้การดำเนินชีวิตมีความสุข ถือเป็นความโชคดีที่สังคมไทย เป็นสังคมที่มีหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการดำเนินชีวิตที่สามารถสร้างเสริมความสุขได้ สามารถนำเอาหลักธรรมคำสอนต่าง ๆ มาบูรณาการเสริมสร้างให้การดำเนินชีวิตประสบความสำเร็จและความสุขได้

ในทางพระพุทธศาสนา มีหลักธรรมคำสอนที่ว่าด้วยการดำเนินชีวิตที่ดี หรือการเดินสายกลางที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา อันเป็น “ข้อปฏิบัติที่พอดี” มีลักษณะแห่งดุลยภาพ มีความสมดุลแห่งชีวิต และมีข้อปฏิบัติที่พอดีทั้งในแง่การปฏิบัติและการก้าวพ้นวิกฤติ เศรษฐกิจและสามารถเดินไปสู่ชีวิตที่ดีงาม มีดุลยภาพ ตามหลักพระพุทธศาสนา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2539) หลักธรรมที่พระพุทธองค์ตรัสรู้นำมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตได้ถึงปัจจุบัน หลักธรรมสอนให้บุคคลรู้จักประมาณตน ไม่ฟุ้งเพื่อสُر่ยสُر่ราย จนเกินกว่าฐานะ และความเป็นอยู่ของตนเองซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ที่นอกเหนือจากจะมีเป้าหมายให้มารวารู้จักแสวงหาทรัพย์รักษาทรัพย์ และจ่ายทรัพย์ โดยมีปัญญาเห็นถูกต้องด้วยแล้ว ยังสอนให้บุคคลเป็นนายเหนือความทะยานอยากได้อันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ เพราะหลักเศรษฐกิจธรรมดาเป็นเพียงการสนองความต้องการของคน ในการบริโภคโภคทรัพย์ แต่หลักธรรมในพระพุทธศาสนาสอนให้คนเราหาความสุขได้จากการบรรเทาความต้องการ หรือความทะยานอยากได้ที่ไม่จำเป็นหรือเกินจำเป็นให้น้อยลง กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ความสุขจากการเสียสละ และตั้งตัวได้หรือพึ่งตนเองได้

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เป็นหลักธรรมอำนวยการประโยชน์สุขขั้นต้นมี 4 ประการ ได้แก่ 1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ การงานและการประกอบอาชีพที่สุจริตฝึกฝนให้มีความชำนาญ และรู้จักจริงรู้จักใช้ปัญญา สอดคล้อง ตรวจตราหาวิธีการที่เหมาะสมที่ดี จัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี 2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และ ผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรมด้วยกำลังงานของตนไม่ให้เป็นอันตราย หรือเสื่อมเสีย 3) กัลยาณมิตตตา คบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักเสวนาคบหาคนไม่คบไม่เอาอย่างผู้ที่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย เลือกลงเรียนศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้รู้ ผู้ทรงคุณ ผู้มีความสามารถ ผู้นำเคารพนับถือและมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพการงาน 4) สมชีวิตา เลี้ยงชีวิตแต่พอดี คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเป็นอยู่พอดีสมรายได้มิให้ฝืดเคือง หรือฟุ่มเฟือยให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2547)

การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม จึงมีความเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยการแข่งขัน

ต่อสู้เพื่อให้ตนเองอยู่รอด และสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้เกิดสันติสุขได้อย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและนำหลักธรรมทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์มาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต โดยมีความเชื่อมั่นว่า หากบุคคลในสังคมมีความเข้าใจในหลักธรรมทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์เป็นอย่างดีแล้ว ย่อมสามารถปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาของตนเองในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข และก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อครอบครัว สังคม และประเทศชาติ และสามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมบริโภคนิยมได้อย่างมีความสุขที่ยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม
2. เพื่อศึกษาหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ในพระพุทธศาสนา
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์สังคมบริโภคนิยม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร

1.1 เอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์

1.2 เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) จากอรรถกถา หนังสือ เอกสารวารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำการวิจัย

2. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษามาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

3. สรุป อภิปรายผล และเสนอแนะ

4. จัดทำเป็นเล่มวิทยานิพนธ์ที่สมบูรณ์

ผลการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม เพื่อศึกษาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์สังคมบริโภคนิยม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการศึกษาเอกสาร (Document Research) สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะจากการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพปัญหาการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม

การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม มีหลากหลายเส้นทางที่มนุษย์สามารถเลือกดำเนินชีวิตได้ เป็นสังคมที่มีการแข่งขัน ต่อสู้ ตื่นรน เพื่อเอาตัวรอดในยุคที่ทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลง มนุษย์นิยมความสะดวกสบาย ความทันสมัยของเทคโนโลยีสมัยใหม่ สำหรับในทางพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสชี้แนะเส้นทางเดินไว้สำหรับมนุษย์ได้เลือกเดินอย่างชัดเจน พร้อมทั้งได้ทรงชี้แนะถึงผลของการเลือกเดินแต่ละเส้นทางไว้ด้วยว่าจะเกิดผลเช่นไร ทั้งตรัสบอกด้วยว่า เส้นทางไหนไปสู่สุคติและเส้นทางไหนไปสู่ทุคติ พร้อมทั้งทรงชี้แนะเส้นทางที่มนุษย์ควรดำเนินไป

พฤติกรรมบริโภคนิยม เป็นการกระทำหรือการแสดงออกพฤติกรรมของมนุษย์ในการใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับการซื้อ การกิน การท่องเที่ยว การดูแลสุขภาพ และการมีเครื่องอำนวยความสะดวก การเสพความบันเทิง การใช้สินค้าและบริการต่าง ๆ โดยมีกระบวนการตัดสินใจทั้งก่อนและหลังการซื้อ หรือการใช้ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากความคิดตามกระแสวัฒนธรรมตะวันตก การรับค่านิยมเรื่องต่าง ๆ ของตะวันตกมาเป็นปัจจัยภายในและภายนอก เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมและเพื่อตอบสนองความต้องการและความปรารถนาที่เกินความจำเป็นของการดำเนินชีวิต

ในมุมมองพระพุทธศาสนา มนุษย์ควรการบริโภคสิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะสิ่งที่เรียกว่าปัจจัย 4 ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ให้มีความพอดีเพียงพอต่อความต้องการของการดำเนินชีวิต ไม่ควรบริโภคเกินความพอดีหรือเกินความจำเป็น เพราะถ้าหากบริโภคเกินความจำเป็นแล้ว ก็ก่อให้เกิดความทุกข์ติดตามมา สังคมปัจจุบัน กล่าวได้ว่ามีการบริโภคสิ่งต่าง ๆ เกินความพอดีและเกินความจำเป็นอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นสาเหตุที่มาของความทุกข์ทั้งปวง

สภาพปัญหาการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยมนี้ นับวันยังมีความหลากหลายและมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นตลอดเวลา ซึ่งทั้งหมดเกิดขึ้นจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และมนุษย์มีการบริโภคสิ่งต่าง ๆ กินความพอดี ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นที่ปัญหาการดำเนินชีวิตของชาวพุทธที่เกิดขึ้นโดยการดำเนินชีวิตที่ไม่ปฏิบัติตาม

หลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา จนก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ สามารถสรุปปัญหาที่สำคัญได้แก่ 1) ปัญหาการขาดความเพียร 2) ปัญหาการไม่รู้จักรักประหยัทรัก 3) ปัญหาการคบคนพาล และ 4) ปัญหาการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะ

2. หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา หมายถึง หลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมที่อำนวยความสะดวกขั้นต้น เป็นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงชีวิตอย่างพอเหมาะพอดีตามฐานะของตนประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่

2.1 อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เช่น ขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่น ประกอบการงาน เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงาน มีปัญญาเครื่องสอดส่องอันเป็นอุปายในการงานนั้นให้สามารถทำได้สำเร็จ

2.2 อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม รักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้ไม่ให้เกิดลัก หรือทำลายไปโดยภัยต่าง ๆ

2.3 กัลยาณมิตตตา การคบคนดี ไม่คบคบชั่ว รู้จักคบหาสมาคมกับบุคคลต่าง ๆ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา

2.4 สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้สุรุ่ยสุร่าย ไม่ให้ผิดเคือง รู้จักกำหนดรายได้รายจ่ายอย่างเหมาะสม รู้จักประหยัทรัก

3. หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อบุคคลผู้ถือปฏิบัติในปัจจุบันหลายประการ รวมทั้งส่งผลดีไปถึงสังคมด้วย เช่น

3.1 ทำให้บุคคลสามารถสร้างหลักฐานได้อย่างมั่นคง

3.2 ทำให้เป็นคนที่มีเกียรติ มีชื่อเสียง มีคนเชื่อฟังนับถือ

3.3 เป็นทางเสริมสร้างสัมพันธไมตรี

3.4 ทำให้มีโอกาสได้บำเพ็ญประโยชน์แก่อารยธรรม

3.5 เป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตามทั้งในด้านการงานและการดำรงชีวิต

ดำรงชีวิต

3.6 สร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้แก่ชาติทางอ้อม และช่วยลดปัญหาสังคมได้

4. การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม

การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นประเด็นดังนี้

4.1 การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาการขาดความเพียร

4.2 การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาการไม่รู้จักประหยัดทรัพย์

4.3 การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาการคบคนพาล

4.4 การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะ

5. จากการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม ก่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าในระดับต่าง ๆ สามารถสรุปได้ ดังนี้

5.1 ระดับบุคคล

5.2 ระดับครอบครัว

5.3 ระดับสังคม

5.4 ระดับประเทศ

โดยในทุกระดับ เมื่อนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์มาประยุกต์ใช้เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยมเพื่อแก้ไขปัญหาในด้านต่าง ๆ ย่อมก่อให้เกิดคุณค่าในด้านสำคัญได้แก่ 1) คุณค่าด้านความเพียร 2) คุณค่าด้านการประหยัดทรัพย์ 3) คุณค่าด้านการคบมิตรที่ดี 4) คุณค่าด้านการใช้จ่ายทรัพย์ไม่เกินฐานะ

กล่าวโดยสรุป ผู้วิจัยมีความเห็นว่า เมื่อเกิดคุณค่าในด้านต่าง ๆ แล้ว ย่อมส่งผลดีต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยมได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. สภาพปัญหาการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม

การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม มีพฤติกรรมบริโภคในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับการซื้อ การกิน การท่องเที่ยว การดูแลสุขภาพ การมีเครื่องอำนวยความสะดวก ความบันเทิง ใช้สินค้าและบริการต่าง ๆ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากกระแสวัฒนธรรมตะวันตกเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมและเพื่อตอบสนองความต้องการและความปรารถนาที่เกินความจำเป็นของการดำเนินชีวิต เป็นสาเหตุที่มาของปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ 1) ปัญหาการขาดความเพียร 2) ปัญหาการไม่รู้จักประหยัดทรัพย์ 3) ปัญหาการคบคนพาล และ 4) ปัญหาการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะ สอดคล้องกับการศึกษาของพระสมุห์สุรางค์ สุจิณโณ (จันทร์งาม) ที่ได้วิจัยเรื่อง “สมชีวิตาแก้ปัญหาปัญหาในสังคมบริโภค” ผลการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เกิดจากการรับเทคโนโลยี ค่านิยม วัฒนธรรม รูปแบบการศึกษา และรูปแบบการบริโภคมาจากประเทศตะวันตก เพราะเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้จะสามารถพัฒนา

ประเทศชาติให้ไปสู่ความเจริญ และทัดเทียมกับต่างชาติได้ ซึ่งทำให้วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสบริโภคนิยม เกิดความอยากได้ อยากมีความพุ่มเฟิยงจึงตามมา และใช้ชีวิตโดยมีความโลภเป็นฐานจนเกิดผลกระทบตามมาหลายด้าน เช่น ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม โดยมนุษย์เองเป็นผู้ผลิต และผู้บริโภคในเวลาเดียวกันจึงเกิดผลกระทบขึ้นมากมาย พระพุทธศาสนาได้เสนอหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันในกระแสบริโภคนิยม เช่น หลักสันโดษ หลักความพอดี หลักความมักน้อย และหลักความพอประมาณ เป็นต้น รวมทั้งหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่เก้า ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการบริโภคในปัจจุบันต่าง ๆ ได้ให้พอเหมาะแก่การดำรงชีวิตโดยไม่ให้เดือดร้อนไม่ให้มีโทษ และพระพุทธศาสนายังสอยหลักเกี่ยวกับการบริโภคว่า โยนิโสมนสิการ คือ พิจารณาให้ละเอียดถี่ถ้วน แยกกาย รอบคอบ รอบด้าน คำนึงถึงหลักคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม พิจารณาด้วยปัญญาก่อนแล้วจึงบริโภค (พระสมุห์สุรางค์ สุจินโณ (จันทร์งาม), 2552)

2. หลักทฤษฎัธมมิกัตถประโยชน์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

หลักทฤษฎัธมมิกัตถประโยชน์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือ หลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ 1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร 2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วย ความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม 3) กัลยาณมิตตตา การคบกัลยาณมิตร ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และ 4) สมชีวิตา การอยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่ง โภคทรัพย์ สอดคล้องกับการศึกษาของ พระครูโพธิธรรมานุกุล (บรรเทา ชุติน) ที่ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาแนวทางการนำหลักทฤษฎัธมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชน ในสังคมไทยปัจจุบัน” ผลการวิจัยพบว่า ทุกคนที่เกิดมาต้องอาศัยเศรษฐกิจอยู่ทุกเมื่อเศรษฐกิจ นั้นจะมีประโยชน์นำมาใช้ได้ ก็เพราะการผลิตขึ้นมารู้จักรักษา รู้จักใช้จึงจะคงอยู่ได้นาน คือ ให้รู้จักประหยัดนั่นเองถ้าไม่รู้จักประหยัดทรัพย์ที่หามาได้ก็หมด เสื่อมสูญไปได้ง่าย แต่ถึงอย่างไร เหตุของการเสื่อมสูญโภคทรัพย์ก็มีอยู่หลายทางด้วยกัน ดังที่ปรากฏในกุลสูตร ความว่า เหตุปัจจัย 8 อย่างเพื่อความคับแค้นแห่งสกุลทั้งหลาย คือ สกุลทั้งหลาย ถึงความคับแค้นจาก 1) พระราชา 2) จากโจร 3) จากไฟ 4) จากน้ำ 5) ทรัพย์ที่ฝังไว้เคลื่อน จากที่ 6) ย่อมวิบัติเพราะการงานที่ประกอบไม่ดี 7) ทรัพย์ในสกุลเกิดเป็นถ่านไฟ และ 8) คนในสกุลใช้จ่ายโภคทรัพย์เหล่านั้นพุ่มเฟิยงให้พินาศสูญหายไป การประหยัดเป็นสิ่งจำเป็น อย่างมาก เราจะมีชีวิตราบรื่นปกติสุขได้ก็ต้องรู้จักใช้เงินทองอย่างประหยัด ใช้แต่ในสิ่งที่จำเป็น แก่การครองชีพของเราไม่ใช้จ่ายโภคทรัพย์พุ่มเฟิยงให้พยายามใช้จ่ายให้พอเหมาะแก่บรยายได้ของเรา นอกจากนั้น บุคคลที่ทำการประหยัดให้ได้จึงพยายามเว้นจากอบายมุข 6 (ช่องทาง

ของความเสื่อมทางแห่งความพินาศ เหตุย่อเยยับแห่งโรคทรัพย์) (พระครูโพธิธรรมานุกุล (บรรเทา ชุติน), 2554)

3. การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม บริโภคนิยม

3.1 การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาการขาดความเพียร

3.2 การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาการไม่รู้จักประหยัดทรัพย์

3.3 การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาการคบคนพาล

3.4 การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะ

จากการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม บริโภคนิยม ก่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าในระดับต่าง ๆ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับสังคม และระดับประเทศ โดยสามารถแก้ไขปัญหาและก่อให้เกิดคุณค่าด้านต่าง ๆ คือ 1) คุณค่าด้านความเพียร 2) คุณค่าด้านการประหยัดทรัพย์ 3) คุณค่าด้านการคบมิตรที่ดี 4) คุณค่าด้านการใช้จ่ายทรัพย์ไม่เกินฐานะ สอดคล้องกับการศึกษาของสุกัญญา สร้อยฟ้า ที่ได้วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการนำเอาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยี่ย อำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยี่ย อำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี ทั้ง 4 ด้าน คือ มาตรฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น อารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา กัลยาณมิตตตา ความเป็นผู้มีมิตรดี สมชีวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบพฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยี่ย อำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี ที่มีเพศ ระดับการศึกษา อาชีพรายได้ต่อเนื่อง แตกต่างกันโดยภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนการเปรียบเทียบพฤติกรรมการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยี่ย อำเภอนาเยี่ย จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามอายุ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมาตรฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น ด้านอารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษา และด้านสมชีวิตา ความเป็นอยู่เหมาะสม ไม่แตกต่างกัน และด้านกัลยาณมิตตตา ความเป็นผู้มีมิตรดีแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 (สุกัญญา สร้อยฟ้า, 2556)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม เป็นการดำเนินชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน การซื้อสินค้า การกิน การท่องเที่ยว การดูแลสุขภาพ การเสพเครื่องอำนวยความสะดวก ความบันเทิง ใช้สินค้าและบริการต่าง ๆ จากอิทธิพลกระแสวัฒนธรรมตะวันตกเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมและเพื่อตอบสนองความต้องการและความปรารถนาที่เกินความจำเป็นของการดำเนินชีวิต เป็นสาเหตุที่มาของปัญหาต่าง ๆ

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน 4 ประการ ได้แก่ 1) อุฏฐานสัมปทา การมีความขยันหมั่นเพียร 2) อารักขสัมปทา การรักษาโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม 3) กัลยาณมิตตตา การคบกัลยาณมิตร และ 4) สมชีวิตา การเป็นอยู่อย่างพอเพียงตามกำลังแห่งทรัพย์ที่ตนมี

การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยมเพื่อแก้ปัญหาการขาดความเพียร ปัญหาการไม่รู้จักประหยัดทรัพย์ ปัญหาการคบคนพาล ปัญหาการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะ อันก่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าในระดับต่าง ๆ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับสังคม และระดับประเทศ

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม เพื่อศึกษาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์สังคมบริโภคนิยม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. วัด สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายในการรณรงค์ให้ชาวพุทธได้มีการประยุกต์ใช้หลักธรรมต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตในสถานการณ์ปัจจุบันที่โลกกำลังเปลี่ยนผ่าน เพื่อให้ชาวพุทธมีคุณภาพการดำเนินชีวิตที่ดี
2. วัด สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง ควรจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติธรรมในวันสำคัญต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา
3. วัด สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด หรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง จัดทำเอกสารแผ่นพับ เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมต่าง ๆ ที่พกพาสะดวก เพื่อเป็นการรณรงค์และให้องค์ความรู้แก่พุทธศาสนิกชนในรูปแบบที่เรียบง่าย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบว่ายังมีประเด็นที่น่าสนใจศึกษาเพื่อทำวิจัยต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาในหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนผ่าน
2. ควรศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคของประชาชนในสังคมไทยปัจจุบัน
3. ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างสถาบันครอบครัวให้เกิดความเข้มแข็งในยุคปัจจุบัน
4. ควรศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างสังคมสันติสุขในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- พระครูโพธิธรรมานุกุล (บรรเทา ชุตินฺ). (2554). ศึกษาแนวทางการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาชีวิตของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทยปัจจุบัน. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2539). *ลักษณะแห่งพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- _____. (2547). *ธรรมบุญชีวิต*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระสมุห์สุรางค์ สุจินโณ (จันทร์งาม). (2552). สมชีวิตาแก้ปัญหาปัญหาในสังคมบริโภค. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุกัญญา สร้อยฟ้า. (2556). การศึกษาพฤติกรรมการนำเอาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาเยีย อำเภอนาเยีย จังหวัดอุบลราชธานี. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. วิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.